

1 Onderzoek alternatieve financiering riolering

1 Inleiding

Door de ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Water is landelijk een opgave afgesproken om de verwachte kostenstijging in de afvalwaterketen te verminderen (minder – meer).

De totale opgave voor de Achterhoek bedraagt 9,4 miljoen (6,3 miljoen gemeenten; 3,1 miljoen WS) per jaar in 2020 ten opzichte van de autonome lastenontwikkeling zoals die voor heel Nederland wordt voorzien. De verwachte autonome kostenstijging in Nederland bedraagt 30% voor riolering en 18% voor zuiveringen in 2020 tov de kosten in 2010.

De afgesproken besparingen zijn benoemd als 8 % van de kosten van 2020 door doelmatigheidswinst (6,1 miljoen) voor riolering en zuivering en 5 % door betere samenwerking in de keten (3,3 miljoen).

2 Feitenonderzoek

In december 2012 is in het kader van het Feitenonderzoek Achterhoek+ een rapport opgesteld door Broks-Messelaar onder de titel “Feiten en samenwerkingskansen in de regio Achterhoek”

Dit rapport beschrijft de feiten en mogelijke besparingen in de afvalwaterketen en de winstkansen door samenwerking tussen gemeenten en waterschap in de waterketen en het watersysteem in de regio Achterhoek+. In het rapport zijn 5 samenwerkingskansen onderzocht:

1. meten, monitoren, analyseren en beheren van data
2. behandeling afvalwater buitengebied
3. verlengen levensduur
4. alternatieve financieringssystematiek
5. omgaan met wateroverlast en klimaatverandering

3 Uitwerking onderdeel alternatieve financieringssystematiek

Bij het onderdeel alternatieve financieringssystematiek staat dat er een grote potentiële besparing mogelijk is op (middel)lange termijn. De vorm van samenwerking bestaat uit een netwerk met afdelingen financiën van alle betrokken organisaties. De grootste winst is te behalen bij de organisaties met het grootste investeringsvolume en “duurste” bekostigingsmethode. De kosten gaan voor de baten uit dus er zijn geen quick wins op korte termijn. In het rapport is geen potentiële besparing aangegeven voor de eerste periode tot 2020.

3.1 De feiten

De monitoring van het Bestuursakkoord Water richt zich met name op de beperking van de lokale kostenstijging met een concrete doelstelling voor 2020. De levenscyclus van de afvalwaterketen gaat naar 50 – 70 jaar. Voor de houdbaarheid van de financiering moeten wij dus veel strategischer kijken. In de leeftijdsopbouw van de riolering in de Achterhoek blijkt dat het te vervangen/relinen areaal in de jaren 2030-2040 vier keer zo groot is als in de huidige periode. Naast deze opgave voor instandhouding moet ook rekening worden gehouden met de benodigde investeringen als gevolg van klimaatverandering.

In de huidige situatie wordt in de meeste gemeenten al het grootste deel van de jaarlijkse inkomsten uit de rioolheffing besteed aan de exploitatiekosten voor beheer en onderhoud en aan kapitaallasten van uitgaven uit het verleden. Er is dus vrijwel geen ruimte meer voor nieuwe investeringen zonder verhoging van de heffing.

3.2 De kansen

Door de komende jaren een omslag te maken in de wijze waarop de nieuwe investeringen worden gefinancierd, kunnen de lasten voor de afvalwaterketen ook op termijn financieel houdbaar worden gehouden. De contante waarde van het totaal van de betalingen over de investeringen is bij “betaling ineens” het laagst. Als echter de huidige financiële ruimte al heel beperkt is, is het niet eenvoudig om ruimte te vinden voor de opbouw van een voorziening om de transitie naar “betaling ineens” te maken. De ruimte kan alleen worden gevonden in verhoging van de tarieven of door niet uit te voeren.

3.3 Aanbeveling

De bovengenoemde kansen kunnen het beste worden verzilverd in een netwerkmodel, waarbij de afdelingen financiën van betrokken organisaties gezamenlijk een strategie ontwikkelen voor de grote toekomstige investeringsvolumes zodat de lastenontwikkeling ook na 2020 houdbaar blijft. De besluitvorming over de financiering blijft een autonome aangelegenheid van de individuele organisaties. Tot zover de samenvatting van het rapport.

4 Werkgroep

Op basis van de 5 genoemde onderdelen in het feitenonderzoek zijn 5 werkgroepen ingesteld. De werkgroep alternatieve financiering bestaat uit technische en financiële medewerkers van de gemeenten Bronckhorst, Oost Gelre en Aalten. Het voornaamste doel van de werkgroep is te kijken of een andere vorm van financiering voordeel op kan leveren en dus een bijdrage aan de minder – meer kosten voor riolering in het algemeen. In een aantal sessies met en zonder technische mensen is een memo samengesteld door de financiële mensen met de bevindingen. Vervolgens is er op 16 februari een Workshop georganiseerd waar met alle financiële en technische medewerkers van Achterhoek+2 gemeente, het Waterschap Rijn en IJssel, Rioned (Rob Hermans) en de regionaal coördinator (Jacqueline Tomey) onder leiding van de gedelegeerd Opdrachtgever Olav Krouwel de onderhavige materie is bediscussieert. Ook de secretaris van de BBV commissie (Katie Zwetsloot?) is op uitnodiging van Rob Hermans aanwezig.

Hieronder tref je onze bevindingen en advies aan.

4.1 Memo (gebruikt als bespreek document voor de Workshop)

Wij hebben gekeken naar de financieringssystematiek van het rioelstelsel. Vanuit de Regio Achterhoek hadden wij de opdracht om te bekijken of door middel van een andere wijze van financieren, het goedkoper zou kunnen worden voor gemeente en burger. Wij hebben een aantal mogelijkheden bekeken onder bepaalde randvoorwaarden:

1. Dekking van de rioleringskosten is gebaseerd op het profijtbeginsel: Het profijtbeginsel is gebaseerd op de gedachte dat burgers en bedrijven moeten bijdragen in de kosten van de door de overheid voortgebrachte voorzieningen naar de mate van het profijt dat zij (de burgers) van die voorzieningen hebben
2. Uitgangspunt is de huidige situatie van de gemeenten Aalten, Bronckhorst en Oost Gelre
3. Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Rekening houdende met de randvoorwaarden zijn een zestal opties bekeken:

1. Niet of minder investeren, goedkoper investeren
2. Opnieuw beginnen
3. Korter afschrijven
4. Ideaalcomplex
5. Elk jaar korter afschrijven
6. Projectfinanciering

Ad. 1 Niet of minder investeren, goedkoper investeren

Dit wil zeggen dat er minder geld uitgegeven gaat worden en dit is dus per definitie goedkoper. Wat je niet uitgeeft hoeft je ook niet te financieren en dus ook niet aan de burger in rekening te brengen. Hetzelfde geldt natuurlijk voor goedkoper investeren. We kunnen hier geen uitspraak doen wat de consequenties zijn voor de kwaliteit van de riolering, de technische aspecten.

Ad. 2 Opnieuw beginnen

Gelet op de situatie van de gemeenten is dit geen optie. Alle gemeenten hebben boekwaarden van investeringen die in het verleden gedaan zijn. Om deze af te kunnen boeken zal een beroep moeten gedaan worden op bijvoorbeeld reserves. Gezien de hoogte van de bestaande boekwaarden binnen de gemeenten is dit niet reëel. Ook komt hier het profijtbeginsel in het gedrang, degene die profiteert betaalt ook.

Ad. 3 Korter afschrijven

De riolering wordt binnen de gemeenten nu nog op 30 jaar (Oost Gelre) en 40 jaar (Aalten en Bronckhorst) afgeschreven. Door deze termijn te verkorten zal de rentecomponent teruglopen. Feit is wel dat de aflossingstermijnen dan groter worden, dus dat geld zal wel beschikbaar moeten zijn. Daarnaast moeten afschrijvingen realistisch zijn, gerelateerd aan de levensduur van de riolering. Ook zal het BBV korter afschrijven niet toestaan.

Ad. 4 Ideaalcomplex

Een ideaalcomplex wil zeggen dat (uiteindelijk) de nieuwe investeringen gedekt kunnen worden uit de vrijval/afschrijvingen van de oude investeringen. Uit berekening blijkt dat het tarief voor de rioolheffing ca. 15% omhoog gaat. Ook de planning voor de investeringen moet drastisch aangepast worden (investeringsruimte wordt lager; financiële ruimte wordt leidend i.p.v. kwaliteit/technische noodzaak) Ook strookt het ideaalcomplex niet met het profijtbeginnsel.

Ad. 5 Elk jaar korter afschrijven

De riolering wordt nu nog in 30 c.q. 40 jaar afgeschreven. Door het elk jaar één jaar korter af te schrijven staat de afschrijving na 30 c.q. 40 jaar op 0. Deze optie is niet reëel vanwege dezelfde redenen die we al onder punt ad. 4 geformuleerd hebben.

Ad. 6 Projectfinanciering

Projectfinanciering houdt in dat er per project geld aangetrokken wordt ter financiering van de investering tegen de dan geldende rente. Gemeenten Aalten, Bronckhorst en Oost Gelre financieren hun investeringen op basis van een totaalfinanciering d.w.z. er wordt geld aangetrokken wanneer dat nodig is en niet speciaal voor een bepaalde investering. De rentelasten worden via een omslagrente over alle projecten verdeeld. Op het moment dat de rente laag staat is het natuurlijk gunstig voor het project dat op dat moment gefinancierd moet worden. Maar rente is aan fluctuaties onderhevig, dus in tijden van hoge rentes zullen projecten duurder zijn (uitvallen) dan wanneer er gefinancierd zal worden op basis van totaalfinanciering met een omslagrente. Dit scenario is niet realistisch.

Conclusie:

Door het onderzoeken van bovenstaande opties komen wij tot de conclusie dat een alternatieve financieringssysteem niet zal leiden tot een kostendaling c.q. vermindering voor de gemeenten en de burger. Wel merken wij op dat minder uitgeven/investeren natuurlijk leidt tot minder kosten voor de gemeente/minder verrekening met de burger. Wij kunnen echter geen uitspraak doen over de kwaliteit c.q. technische consequenties

De Financieel adviseurs

Gemeente Oost Gelre
Wilfried Holtus

Gemeente Aalten
Evelien Hillen

Gemeente Bronckhorst
Freek van den Poll

5 **Aanbevelingen**

Op basis van bovenstaand proces komen we tot de volgende aanbevelingen:

1. Mogelijke financiële voordelen die behaald worden uit een (Alternatieve) andere financiering tellen niet mee in de BAW monitor. Daarmee valt Alternatieve financiering af als een (samenwerkings)kans in het licht van de BAW.
2. Als er besparingen mogelijk zijn door niet, minder of slimmer te investeren dan is het sterk te overwegen om de vrijkomende middelen te gebruiken om direct af te boeken.
3. Onderbouw de (huidige) financiering goed in het GRP
4. Blijf vooral doorgaan met samenwerking in de Regio Achterhoek +2

Gemeente Oost Gelre

Gemeente Aalten

Gemeente Bronckhorst

Wilfried Holtus
Stephan Papen

Evelien Hillen
Gerard ter Beest

Freek van den Poll
Richard Waanders